

Vielä kerran legitimizeettikriisistä

Kommentti Jaakko Nousiaiselle

JUKKA KEKKONEN

Luettuani professori Jaakko *Nousiaisen* minulle kirjoittaman vastineen (Politiikka 1987/1, s. 66), en ajatellut vastata hänelle, koska hän ei antautunut vakavaan keskusteluun kanssani, vaan epämääräisesti syytteli minua »ylimalkaisen huitelevasta argumentointityylistä.» Ainoa kohta, missä Nousiainen suostui argumentoimaan asiallisesti koski nuorten osallistumisaktiivisuutta vaaleihin. Hän väitti, ettei ole totta, että nuorten äänestysaktiivisuus olisi laskenut viimeisen viiden toista vuoden aikana. Nousiainen on väärässä.

Kuin todisteeksi omalle kirjoitukselleni (Politiikka 1987/1, 320—321) julkaistiin kaksi päivää Politiikka-lehden tämän vuoden ykkösnumeron ilmestymisen jälkeen Helsingin Sanomissa (HS 20. 5. 1987) näyttävästi ennakkotietoja professori Tuomo *Martikaisen* nuorten äänestyskäyttäytymistä koskevasta tutkimusprojektista.

Siitä käy kiistattomasti ilmi se, että nuorten äänestysaktiivisuus on suorastaan romahtanut kaksissa viime vaaleissa (1984, 1987). Selvimmin trendi tulee esille pääkaupunkiseudulla, erityisesti perinteisillä työväestön vahvoilla äänestysalueilla. Verrattiinpa viime vaalien tulosta 1970-luvun vaaleihin tai vaikkapa 1960-luvun lopun vaaleihin on tulos sama: nuorten äänestysaktiivisuus on laskenut. Trendi on selvä, vaikkei kehitys ole ollut mitenkään lineaarista.

Nousiainen vetosi kirjoituksessaan Martikaisen vuoden 1984 vaaleista laatimaan vaalianalyysiin (SVT XXIX B 7, s. 16), jossa vuoden 1968 kunnallisvaaleista vuoden 1982 presidentinvaaleihin ulottuvaa taulukkoa kommentoidaan siten, että nuorten vaaliosallistuminen on selvästi nousut.

Jos vertailuvaalit ovat nämä, pitää väite paikkansa. Kuitenkin on huomattava vuoden 1982 presidentin valitsijamiesvaalien poikkeuksellinen

luonne; se ei sovi vertailun päätepiteeksi. Martikainen itsekin samassa kirjoituksessaan toteaa nuorten äänestysinnon *romahtaneen* vuoden 1984 vaaleissa (s. 17). Tämä trendi jatkui — vieläpä voimistuen — seuraavissa vaaleissa. Edelleen Martikainen toteaa *yleisenkin äänestysvilkkauksen selvästi alentuneen* aikavälillä 1966—1983 (s. 14, taulukko 1 ja s. 15).

Vaikka halu selittää asiat »parhain päin» olisi kuinka suuri tahansa, niin luulisi karujen faktojen sentään puhuvan puolestaan.

Luulen kuitenkin, että legitimizeettikriisiä tai — kriisittömyyttä koskevan kiistamme juuret ovat syvemmällä; erilaisissa tavoissa selittää ja tulkita aikamme ilmiöitä sekä — osin edelliseen liittyen — erilaisissa käsityksissä siitä, minkälaisilla indikaattoreilla minkäkin instituution legitimizeettiä voidaan ja pitää mitata. (Nämä käsitykset taasen ankuroituivat perustaviin yhteiskunnallisiin arvovalintoihin — mihin asti en sentään tätä keskustelua halua viedä.)

Nousiaisen tapa tulkita poliittisten instituutioiden legitimizeettiä on huomattavasti muodollisempi ja tiettyihin ennakkollisiin (ilmeisesti aikaisempien tutkimustensa pohjalta syntyneisiin) näkemyksiin sitoutuneena myös *dogmaattisempi* kuin minun. Lisäksi Nousiainen mittaa legitimizeettiä sängen kapean lähteistön varassa.

Nousiaisen perusideana on yrittää todistella, että poliittisen järjestelmämme legitimizeetti ei ole ollut aikaisemmin sen korkeampi kuin nykyisinkään. Vastineessaan Nousiainen selitti tarkoituksensa olleen kritisoida »menneisyyden perustetta ihannoitua».

Sikäli kuin tällä lausumalla on tarkoitus kritisoida minun tekstejäni, osuu kritiikki täysin harhaan. Olen omissa kirjoituksissani aina täsmällisesti määritellyt sen *mitä ilmiöitä vertaan mi-*

hinkin. Legitimiteettikriisistä puhuin nimenomaisesti vertaamalla nykyistä tilannetta viimeisen kymmenen/kahdenkymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen. Enkä ole tietävästi koskaan syylästynyt ihailemaan jotain ajanjaksoa Suomen historiassa kansanvallan kulta-ajaksi.

Käsitykseni on se, että kansalaisten *tosiasialiset* osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat 1980-luvulla kaventuneet. Tästä seikasta on aiheutunut poliittisen järjestelmämme *tietynasteinen legitimaatiokriisi*. Ei niin, että kansalaiset olisivat vaatimassa vallitsevan taloudellisen tai poliittisen järjestelmän perinpohjaista muuttamista tai että he katsoisivat, etteivät nykyiset instituutiot periaatteessa voisi toimia.

Ongelmat tulevat esille toisella tavalla: laajenevana välinpitämättömyytenä (eräänlainen »who cares» -asenne) ja vetäytymisenä niistä vai-

kuttamisen kanavista, joita valtio, kunnat, poliittiset puolueet ym. tarjoavat sekä erilaisina tietoisina protestireaktioina (kansalaistottelemattomuus) sekä myös tiedostamattomana protestointina (väkivaltarikokset) ja yhteiskunnallisen pahoinvoinnin ilmauksina (itsemurhat).

Pidän edelleenkin todella huolestuttavina edellä mainituista ilmiöistä kertovia tietoja ja tutkimustuloksia, jotka viestivät suomalaisen demokratian kaventumisesta ja sosiaalisten ongelmien lisääntymisestä.

Ymmärrän kyllä erittäin hyvin niitäkin, jotka Nousiaisen lailla yrittävät todistella, että kehitys kulkee viime kädessä kuitenkin aina parempaan, tai ettei se ainakaan kulje huonompaan suuntaan. Tällaiset selitykset miellyttävät varmasti niitä, jotka kantavat suurimman vastuun suomalaisen demokratian toimivuudesta.